

T.B.M.M.
KALKILARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Sayı: 16163
Tarih: 07.01.2022

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnameleri Ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname İle Kamu Görevinden Çıkarılan Kamu Görevlileri Ve İşçilerinin Görevlerine İade Edilmelerine Dair Kanun Teklifim gerekçesi ile birlikte ekte sunulmuştur.
Gereğini saygılarımla arz ederim.7/1/2022

Av. Abdullah Koç
HDP Ağrı Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Plan ve Bütçe
Esas Komisyon	İçişleri
Tarih: 10 Ocak 2022	Esas No: 2/4068

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
0 7 Ocak 2022
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
0 7 Ocak 2022
No. 943127
EBYS'ye AKTARILMIŞTIR

GENEL GEREKÇE

KHK'larla uygulamaya geçirilen OHAL işlemlerinin incelenmesi ve hukuki değerlendirme sağlanması için, 2017 yılında özerk bir kurum olarak görev alması amacıyla OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonu kurulmuştur. Komisyon, 31 Aralık 2020 tarihi itibarıyla kendisine ulaşan yaklaşık 126 bin başvurunun 112 binini sonuçlandırmış, bunların 99 binini reddetmiştir. Komisyon, en temelde Venedik Komisyonu tarafından tarif edilen makul yargılama süresi, erişilebilirlik, bağımsızlık ve tarafsızlık ilkelerini karşılamadığı, dolayısıyla etkili bir hukuki çözüm sunamadığı yönlü eleştiriler almaktadır. OHAL uygulamasında işçiler ve sendikalar çeşitli baskı, engelleme ve tehditlerle yüz yüze kalmıştır.

15 Temmuz darbe girişiminden sonra olağanüstü hâl ilan eden hükümet, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) tüm hükümlerini de askıya aldığı bildirmiştir. AİHS'in askıya alınması, sözleşmede düzenlenen bazı hakların ihlali halinde, hak ihlaline maruz kalan kişilerin AİHM'e bireysel başvuru imkanını ortadan kaldırır. Ancak, sözleşmeyi askıya alan sözleşmeci devletin, olağanüstü hâl döneminde meydana gelen bazı hak ihlallerinden sorumluluğu devam eder.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) sözleşmeci hükümetler tarafından kısmen ya da tümüyle askıya alınsa bile, hükümet aşağıdaki temel haklara müdahale edemez (AİHS md.15):

- Yaşam hakkı (AİHS md.2),
- İşkence yasağı (AİHS md.3),
- Kölelik ve zorla çalıştırma yasağı (AİHS md.4/1),
- Kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi (AİHS md.7).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 7. maddesinde; hiç kimsenin, işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmamayan bir eylem veya ihmalden dolayı suçlanamayacağı, suçun işlendiği sırada uygulanabilir olan cezadan daha ağır bir ceza verilemeyeceği düzenlenmiştir. Kişinin maddi ve manevi varlığını devam ettirmesine zarar veren düzenlemeler ile yaşam hakkı, işkence ve kötü muamele ve olağanüstü halin gerekleriyle uyumlayan keyfi uygulamaların, sözleşme ile teminat altına alınan hakların ihlalini oluşturacağını belirtmekte fayda var.

Olağanüstü hâl döneminde çıkarılan kanun hükmünde kararnameler olağanüstü halin bir sonucu olarak, ihtiyaç halinde ortaya çıkan ve Anayasal denetim olmaksızın sadece uluslararası denetime tabi olan, dolayısı ile normlar sıralamasında en üstte yer alan olağanüstü halin gereklerine dayalı olarak çıkarılan kararnamelerdir. 1982 Anayasasının kararname yapısında olağan dönem ve olağanüstü dönem Kanun Hükmünde Kararnameler adından da anlaşılabacağı üzere kanun hükmünde görülmüştür. Çünkü Bakanlar Kurulu'nun çıkardığı KHK ile mevcut kanunda değişiklik yapabiliyordu. Bununla beraber olağanüstü hâl döneminde çıkarılan KHK'lerle ilgili olarak ise Kanunun üstünde yer alır diyen görüşler mevcut ise de her iki KHK tipide kanuna eş değer kabul ediliyordu. 6771 sayılı değişiklikten sonra ise her iki kararname çıkarma yetkisi de Cumhurbaşkanı'na verilmiş olup, adları Cumhurbaşkanı kararnameleri olmuştur. Ancak Anayasanın 104. Maddesi gereğince Cumhurbaşkanı yürütme yetkisiyle ilgili konularda Anayasal sınırlandırmalar haricinde (temel, siyasi hak ve hürriyetler) Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Kanunun düzenleyeceği konularda kararname çıkarılamaz, kanunlar ile kararnamelerin farklı hükümler içermeleri halinde doğrudan kanunlar tercih edilir, denilerek kararnamelerin normlar hiyerarşisinde kanunların altında bir yerde yer aldığı belirtilmiştir.

15 Temmuz 2016 gecesı darbe girişiminden sonra Anayasa Mahkemesi OHAL kararnamelerini denetim bakımından içtihat değiştirmiştir. Önceden mahkeme, KHK'nin yapısal olarak, olağanüstü halin gereklerine, olağanüstü halin süresine ve bölgesine uygun bir KHK olup olmadığının tespit edilmesi gerektiğini düşünerek OHAL KHK'larını iptal

edebiliyor iken, artık ön inceleme aşamasında doğrudan yetkisizlik kararı vermektedir. Anayasa Mahkemesinin bu içtihat değişikliği; olağanüstü hâl ile ilgisi olmayan konularda da KHK çıkarılması, olağanüstü halin gereklerine uygun olmaması dolayısı ile Anayasal denetim altında olmaları gerekmektedir. Kamu görevinden çıkarılan, haklarında hiçbir soruşturma açılmamış olanlar ile haklarında soruşturma açılıp da beraat eden, haklarında açılan davalar neticesinde aklanmış kamu görevlileri ve işçilerin görevlerine dönmeleri zorunluluk arz etmektedir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- 20 Temmuz 2016 ile 19 Temmuz 2018 tarihleri arasında geçerli olan resmi OHAL uygulaması, çalışma hayatında da ağır sonuçlar ortaya çıkarmıştır. OHAL uygulamasının en vahim sonuçlarından biri çalışma hakkının, kamu görevlileri ve işçilerin iş güvencelerinin ortadan kaldırılması, sendikal hakların ve işçilerin diğer toplu haklarının kullanımının sınırlandırılması olmuştur. OHAL döneminde en yaygın ve kapsamlı olarak ihlal edilen hak, çalışma hakkıdır. 125 binden fazla kamu görevlisi somut bir delile dayanmadan, savunma hakkı tanınmadan ve adil yargılanma yolları tıkanarak kamu görevinden çıkarılmış, sadece kamu görevinden çıkarılmakla kalmamış, ihraç edilenler damgalanmış, suçlu ilan edilmiş, emekli ikramiyelerinden mahrum bırakılanlar olmuş, pek çoğunun özel sektörde de iş bulmasını engelleyici uygulamalar söz konusu olmuştur. Ayrıca ihraç edilenlerin pasaportlarına el konularak seyahat özgürlükleri ve bir başka ülkede çalışma hakları da ortadan kaldırılmıştır. Kamu görevinden çıkarılan, haklarında hiçbir soruşturma açılmamış olanlar ile haklarında soruşturma açılıp da beraat eden, haklarında açılan davalar neticesinde aklanan kamu görevlileri ve işçilerin görevlerine iade edilmeleri elzemdir.

MADDE 2- Yürürlük maddesidir.

MADDE 3- Yürütme maddesidir.

**OLAĞANÜSTÜ HAL KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERİ VE 375 SAYILI
KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME İLE KAMU GÖREVİNDEN ÇIKARILAN
KAMU GÖREVLİLERİ VE İŞÇİLERİNİN GÖREVLERİNE İADE EDİLMELERİNE
İLİŞKİN KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 20/7/2016 tarihinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 121 inci maddesi ve 25/10/1983 tarihli 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanununun 4 üncü maddesine göre çıkarılan olağanüstü hal kanun hükmünde kararnameleri ile bu kararnamelerin kabulüne ilişkin kanunlar ve 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin geçici 35 inci maddesi kapsamında kamu görevinden çıkarılan, haklarında hiçbir soruşturma açılmamış olanlar ile haklarında soruşturma açılıp da beraat eden, haklarında açılan davalar neticesinde aklanan kamu görevlileri ve işçileri bu maddenin yayımı tarihi itibarıyla başka bir işleme gerek kalmaksızın kamu görevine iade edilmiş sayılır.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.